

Het Hagelkruis

Heemkundekring Barthold van Heessel Aarle-Rixtel

36e jaargang. nr.3 2019

COLOFON

HET HAGELKRUIS

Informatieblad van Heemkundekring Barthold van Heessel te Aarle-Rixtel. Tijdschrift met artikelen over geschiedenis, archeologie, heemkunde e.a. met betrekking tot Aarle-Rixtel. Verschijnt drie à vier maal per jaar.

Redactie

Contactpersoon: Henk van Beek
Tel.: 0492 381851
h.vanbeek9@chello.nl

Albert Claessen
Angela Willemsen - Huffenreuter

Heemkundekring BARTHOLD VAN HESSEL

Kouwenberg 37, 5735 GM Aarle-Rixtel
Tel.: 0492 383553
www.heemkameraarlerixtel.nl
heemaarle@outlook.com

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Jan Dekkers
Tel.: 0492 381673

Secretaris: Henk van Beek

Penningmeester: Diana van de Laar
Tel.: 0492 384415
IBAN: NL79 RABO 0101 4057 31

Inhoudsopgave

Colofon en voorwoord	2
De hulp aan een Engelse piloot	3
Klokkenroof in Aarle-Rixtel	4
Uit de krant	5
Bevrijdingsfeesten en -optocht 1994 - Viering 50 jaar bevrijd	6 t/m9 10
Herinngering van Sjef Renders aan oorlog en bevrijding	11
Bevrijdingsrevue	12
Aarlese verzetsmensen en bonkaarten	13
Erkenning	14
Gliders	15
Informatie heemkundekring en museum	16

Voorwoord

Van de redactie

Uiteraard kunnen we er niet omheen om in deze uitgave van 'Het Hagelkruis' aandacht te besteden aan 75 jaar bevrijding. Speciale aandacht gaat uit naar Aarlese verzetsmensen, die als 'ondergrondsen' een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het georganiseerd verzet. Ook extra aandacht voor de wijze waarop de bevrijding in de loop der jaren op een ludieke wijze werd gevierd.

Het Hagelkruis

In de Hooge Akkers vinden we dit hardstenen 14e-eeuws kruis met een archaïsch aandoende Christusfiguur. Deze kruisen dienden in die tijd om hagelschade te voorkomen en werden altijd geplaatst op een kruispunt van wegen. Het is het enige bewaard gebleven stenen hagelkruis in Nederland.

Foto voorzijde: Programmaboekje van de bevrijdingsfeesten in september 1945

De hulp aan een Engelse piloot

Van wijlen Jacques Swinkels, destijds ambtenaar op het Aarles gemeentehuis, bevindt zich een aantal aantekeningen in ons archief, met onder andere een oogverslag van de geboden hulp aan een Engelse piloot. Hieronder een weergave van dit verslag.

'Als tijdgenoot van de tweede wereldoorlog (mijn geboortjaar is 1923) is mij de datum van 31 januari 1943 in het bijzonder bijgebleven. Het was een maandag, een prachtige winterdag, met een gouden zon aan een strakblauwe hemel. Tijdens een groot gedeelte van de oorlogsjaren was ik leerling-ambtenaar ter secretarie van de destijds nog zelfstandige gemeente Aarle-Rixtel. In de namiddag van genoemde maandag was ik aan het werk in het gemeentehuis, toen de ogenschijnlijke rust in het dorp plotseling verstoord werd door knetterende salvo's uit machinegeweren, hoog vanuit de lucht. Dat geweld baarde veel opzien. Kijkers ontwaarden, klein zichtbaar, de contouren van wat later bleek een geallieerd vliegtuig te zijn, dat zilverkleurig de intense zonnestrallen weerkaatste. Het luchtgevecht dat gaande was, hield aan, totdat ineens het vliegtuig dalende bewegingen maakte. Nagenoeg gelijktijdig werd zichtbaar dat een bemanningslid van het vliegtuig langzaam naar beneden kwam, hangende aan zijn parachute. Er was een ruim aantal inwoners van Aarle-Rixtel oog- en oorgetuige van het angstige en aangrijpende voorval. Het menselijk aspect, een jongeman hoog in de lucht in gevaar te zien verkeren en de bange vraag hoe dit voor hem zou aflopen, deed blijkbaar velen besluiten per fiets vanuit Aarle-Rixtel over landwegen van Croy richting Stiphout te kiezen, alwaar - naar verwacht - de geallieerde militair terecht zou komen. Op bedoelde tijd waren in het gemeentehuis aanwezig, de heer Johan Gijsbers, wethouder, die wegens het ondergedoken zijn van de toenmalige burgemeester van Aarle-Rixtel, de heer Oscar Haffmans, diens ambt van burgemeester waarnam,

alsmede de heer Michael van Roij, langdurig gemeentesecretaris van Aarle-Rixtel. De heren Gijsbers en Van Roij vervoegden zich in de rij van belangstellende fietser die richting Stiphout hadden kunnen volgen, in welke omgeving de naar beneden komende jongeman terecht zou komen.

Direct na genoemde twee heren volgde, eveneens per fiets, de heer Christianus Augustinus (bijgenaamd Gust) van Vught, inwoner van Aarle-Rixtel en ter plaatse gevestigd als schilder en drogist. Op het smalle fietspad vormden de fietsers een lange rij, die stagneerde om een fietser door te laten die - heel opmerkelijk - de

Gust en Jaantje van Vught

tegenovergestelde richting had verkozen. Deze fietser was de heer Harrie Lambrechts, ambtenaar van de gemeente Stiphout, later secretaris van deze gemeente. De heer Lambrechts stopte meteen toen hij

de welbekende voornoemde heer Van Roij zag en sprak laatstgenoemde aan met de woorden: "Ik weet niet waar ik ermee blijven moet", en duidde daarbij op een jongeman, achter op zijn fiets. De opvolgende heer Van Vught had het gesprek van de heer Lambrechts met de heer Van Roij ten halve gehoord, maar volledig begrepen. De heer van Vught keerde onmiddellijk zijn fiets, zei tegen de heer Lambrechts "kom" en reed terug richting Aarle-Rixtel. De heer Lambrechts en zijn metgezel volgden de heer Van Vught. Dat gezelschap kwam deels via binnenwegen al gauw in de kom van de gemeente Aarle-Rixtel aan. De jongeman, die door de heer

Piloot 2nd Lt L.V. Hokinson

Jac. Swinkels

Lambrechts achter op de fiets naar Aarle-Rixtel werd vervoerd, was de per parachute gunstig op Stiphoutse bodem neergekomen geallieerde militair uit het inmiddels neergestorte vliegtuig.

Het verdere verloop van de gebeurtenissen staat mij niet zo goed meer bij. Met het nodige voorbehoud schrijf ik daarover het volgende. De heer Van Vught zal een begrijpelijk motief hebben gehad om niet het risico te nemen het bemanningslid van het geallieerde vliegtuig meteen in eigen huis zijn toevlucht te laten nemen. Er was een provisorisch onderkomen gevonden voor de eerstkomende nacht. Al spoedig daarna zou de moedige strijder door de heer Van Vught in diens woning zijn opgenomen. De ondergrondse organisatie, die zich daar speciaal op toeleegde, zou enige tijd daarna betere beveiliging en vervoer van de militair, zo mogelijk naar diens basis op zich hebben genomen. Ik hoop en vertrouw dat de beschreven details uw belangstelling mogen hebben.

Met vriendelijke groeten,
Jac. Swinkels

Klokkenroof in Aarle-Rixtel

Henk van Beek

De klokkenroof van 1942 was het gevolg van verordening 72/1942 van de Rijkscommissaris Seyss-Inquart van 21 juli van datzelfde jaar. Metalen voorwerpen moesten bij het toenmalig bevoegd gezag worden aangegeven, waarna ze ten gunste van het Rijk werden geconfisqueerd. Onder deze metalen voorwerpen vielen onder andere kerkklokken en koperdraad. Ook Aarle-Rixtel is niet aan de klokkenroof ontkomen. In eerste instantie werd - zoals verwacht - klokkengieterij Fritsen gevraagd om de klokken uit kerktoren te halen, maar dat werd met stelligheid geweigerd. De klokkengieterij werd hierop gesloten en de oudste zoon van de familie Fritsen en werknemer Martien van de Kerkhof werden te werk gesteld bij Krupp in Essen. Onder levensbedreigende omstandigheden werden zij door Harrie van den Boogaard teruggebracht naar Aarle-Rixtel.

In de ochtend van 2 december 1942 luidden alle klokken ten afscheid en onder grote belangstelling werd met 'de roof' een aanvang genomen. De klokkentoren van de kerk in Aarle-Rixtel werd tijdens het eruit halen onnodig beschadigd en de Angelusklok viel vóór de kerk in stukken op de grond. Die stukken werden met andere luidklokken op een vrachtwagen afgevoerd. Vrij snel hierna bleek dat de grote klok gevrijwaard had mogen blijven vanwege zijn historische waarde. Op 4 december schreef de burgemeester in een brief aan de Commissaris van de Koningin, dat er met het opmaken van de klokkenlijsten waarschijnlijk een fout was gemaakt en er een historisch waardevolle klok ten onrechte in beslag was genomen. Het ging hier om een luidklok uit het jaar 1670. Maar diens verzoek mocht niet baten. Echter, na de bevrijding wordt op een

opslagterrein in Tilburg deze klok uit 1670 in ongeschonden staat teruggevonden en nog vóór het einde van het jaar 1944 werd hij naar Aarle-Rixtel teruggehaald. Zij hangt sindsdien weer op haar oude plaats en laat haar sonore klanken over de verre omgeving weerklinken.

Uit de krant

In de Helmondsche Courant werden na de bevrijding van 5 mei 1945 o.a. de volgende berichten geplaatst:

Vorige week vond alhier in de sportzaal van Pensionaat 'Mariengarde' een propaganda-vergadering plaats door de R.K. werkliedenvereniging. Voorzitter Johan Gijsbers hoopte dat na vier jaren gedwongen onderbreking de vak- en standsorganisaties der R.K. Werklieden in Aarle-Rixtel nu tot grooteren bloei zouden komen als voorheen. Daarna nam burgemeester Haffmans het woord. Hij huldigde allereerst de prachtige houding van dhr. Johan Gijsbers, die tijdens zijn afwezigheid van bijna 1 1/2 jaar de zeer moeilijke functie van burgemeester heeft waargenomen. "Ik wil niet met steenen gooien naar mijn collega's die misschien onder veel zwaarder

Johan Gijsbers

Burgemeester Haffmans en secretaris van Roij

moeilijkheden op hun post bleven." zoo vervolgde de burgemeester, "doch ik zag mij gedwongen om te verdwijnen, daar het mij niet mogelijk was om onder de moffen langer te blijven. Dit heeft hoofdzakelijk aan omstandigheden van persoonlijken aard gelegen. Ik breng daarom mijn hulde aan uw voorzitter, die iets gepresteerd heeft, waar velen hem niet dankbaar genoeg voor kunnen zijn." Ook huldigde de burgemeester de houding der arbeiders die door hogere loonen en economisch betere omstandigheden in de val gelokt werden, maar die

moedig het hoofd recht hielden tegenover den overweldiger en zijn trawanten...

18 mei 45

Onze dorpsgenoot de heer J Spierings is na een verblijf van ruim 8 maanden in 't concentratiekamp Buchenwald weer teruggekeerd in zijn familiekring waar hij met groote vreugde werd ontvangen. Tegelijk met zijn thuiskomst en reeds eerder zijn in onze gemeente transporten met gerepatrieerden aangekomen, die hier worden ondergebracht.

Bij den heer F.J. Janssen werd den laatsten nacht de Nederlandsche driekleur ontvreemd. Dit is nummer 4 all!

25 mei 45

A.S.V.1 speelde zondagmiddag een wedstrijd tegen een elftal gevormd uit alhier ondergebrachte gerepatrieerden, welke eindigde in een 6-2 overwinning voor A.S.V. De rust ging in met 2-1. Na de rust vertoonden de gerepatrieerden, onder invloed van Duitse soep, tekenen van moeheid, zodat de A.S.V.-linksbuiten, doorvoed met Amerikaans spek, nog vier goals voor zijn rekening kon nemen. Na den wedstrijd verdeelde het bestuur van A.S.V. F25,-onder de gerepatrieerden om het toch zeer kleine zakgeld van deze menschen eenigzins op peil te brengen.

26 mei 45

Bij de ex-politieke gevangenen die deze week uit het beruchte kamp Buchenwald in het vaderland terugkeerden bevond zich ook onze dorpsgenoot Bernard Bierman.

19 juni 45

Hedenavond zal van 6.00-8.30 uur in de Blokhut van de Verkenners voor de inwoners van ons dorp gelegenheid worden gegeven zich aan te melden voor opneming van een of meer ondervoede kinderen uit een van de meest geteisterde plaatsen van ons land. Mevr. Haffmans, voorzitter van dit comité zal zitting houden en wij kunnen niet anders dan dit belangrijke werk van harte aanbevelen.

28 juli 45

Zooals Zondag door den Zeereerw. heer Pastoor bekend gemaakt werd, hebben de in Vught verblijfhoudende Aarle-Rixtelsche N.S.B.'ers het nationaal-socialisme afgezworen en zijn ze weer in de R.K. kerk opgenomen.

Bevrijdingsfeesten

Henk van Beek

Aarle-Rixtel werd op 25 september 1944 officieel bevrijd verklaard op grond van een besluit van de toenmalige burgemeester. Meteen hierna gingen de mensen de straat op om dit heugelijke feit te vieren. Onderstaande foto getuigt hiervan.

Het eerst officiële bevrijdingsfeest werd gehouden op 22 en 23 september 1945.

Door een 'centraal comité', onder leiding van de toenmalige burgemeester Haffmans en verschillende buurtcomités, werden tal van activiteiten op poten gezet. In de Helmondsche Courant van 28 september wordt hiervan het volgende verslag gedaan, waarbij wordt ingegaan op het voorwoord van de burgemeester in het programmaboekje dat bij deze gelegenheid werd uitgegeven. (Zie de afbeelding op de voorpagina)

*"Burgemeester Haffmans op z'n best
Als de aloude dorpsbuurten, welker grenzen in de onrustige haast van onzen modernen tijd door vele bewoners zelf al bijna vergeten bleken, allen gezamenlijk en toch in onderlingen naijver zich opma-*

ken om de straten van ons geliefd Aarle op te smukken, de aloude dorpspleinen te bevlagen en te sieren, hun sterke paarden, - trouwe makkers bij hun boerenwerk - te spannen voor prachtige praalwagens, waarop hun knapste dochters prijken temidden van groen en bloemen, als onze harmonieën weer laten horen hun oude melodieën, als de zangkoren weer zingen, de gilden weer hun oude zilver te schouw dragen en hun vendels zwaaien, het brave volk weer langs de blonde wegen staat, met hun kleuters hoog op hun sterke schouders, opdat ze met hun groote kinderogen al dat moois, waarvan zij straks in hun bedjes zullen dromen, beter kunnen zien, dan is alles ware vreugde !!!

*Zóó zullen wij dan onze bevrijdingsfeesten vieren !!!
Dit gedeelte uit het originele voorwoord van burge-*

meester O.M. Haffmans bij het feestprogramma mag evenzeer tot goed verslag dienen, want zóó werd het feest inderdaad gevierd.

Het begon Vrijdagavond toen de deffige heeren van werk- en eerecomité zich aan het raadhuis verzamelden en de burgemeester een openingsrede hield waarin hij alle conventie doorbrak en er juist daarom in slaagde hart en gemoed zijner gemeentenaren te raken. En later vormde overdadig licht aan de gevels en boven de straten de intieme omslotenheid van een avondlijk dorp in feest. Daarin speelde de muziek en daarin genoten de dorpeelingen, die goede vreugde waarvan de burgemeester al gewaagde. De Zaterdag zette niet vrolijk-zonnig in; de luchten dreigden met regen, doch gelukkig bleef het in de voormiddag bij de dreiging. De kinderoptocht kon onbelemmerd doorgang vinden; de samenstelling overtrof aller verwachting! Des middags moesten de kinderspelen vanwege het weer ten deele worden opgeschort.

De Zondag vormde het hoogtepunt. Er was een plechtige Mis en een stijlvolle herdenking der gevallen. De H. Mis kon door zieken en bedliggenden worden beluisterd via een daartoe aangelegde geluidsinstallatie. In de middag trok de optocht: dit kunststuk van vindingrijkheid en fijnzinnige zorg, waaraan zooveel bedreven handen hadden ge-

werkt. De Aarle-Rixtelschen hebben niet voor niets gewerkt. Er waren duizenden toeschouwers. Het grootste deel van buiten de gemeente, en die hebben zoals wij den puiken indruk mee naar huis genomen. Nadien braken de laatste banden van het officieele. In Den Bosch was weleer een van Lanschot, die zich eens niet weerhield een hengst te rijden. Was het toch niet fijner, toen burgemeester Haffmans de uren vulde met geestelijke conferentie, nette voordracht en directie van massazang? Het was koud op dezen windhoek, maar niemand ging, de menigte groeide en was geboeid om zoo'n vief manneke, dat zelf zoo vol vreugd en rythme zat. En aan het late eind waren de dorpeelingen tevreden om dit goeie feest en trotsch op den burgemeester die zooveel ijver en smaak in het ongedwongene aan den dag had gelegd."

Buurtschap De Bosscheweg behaalde een eerste prijs bij de bevrijdingsfeesten in 1945, onder andere dankzij de gevelversiering van Litrofa (Lieshoutse Tricotage Fabriek).

Optocht september 1945

Op deze pagina's een aantal foto's van de optocht waar ook jeugdgroepen aan deelnamen

Fried van Asten 'haart de zig'

De Rooi Schut in oude outfit

1994, viering 50 jaar bevrijding

Ter gelegenheid van 50 jaar bevrijding werd er een groots feest op touw gezet, dat verschillende hoogtepunten kende.

Eén ervan was de grote historische optocht waaraan talloze Aarlese verenigingen en buurtschappen deelnamen. Het werd een geweldige happening. Hieronder een aantal foto's van deze optocht, met dank aan Ton Swinkels.

Markante legervoertuigen mochten niet ontbreken!

Jeugdige deelnemers beelden het Indisch tijdperk uit

Peter Vogels met de broodkar van opa van Brug

Herinneringen van Sjef Senders aan oorlog en bevrijding

voor hem opgetekend door Ria Bekkers

Ik ben geboren op 14 april 1930 in Aarle-Rixtel, als oudste in een gezin van tien kinderen. Ten tijde van de bevrijding was ik 14 jaar. Ik heb de oorlog en de bevrijding dus bewust meegemaakt. Ik zat in 1944 op de HBS in Helmond. Omdat ons schoolgebouw door de Duitsers ingevorderd was, werd er op verschillende andere locaties lesgegeven.

Een van de leukste dingen die ik me nog kan herinneren van het begin van de oorlog waren de grote hoeveelheden koeken en andere lekkernijen die de Hollandse militairen hadden achtergelaten in de keuken aan de Beekseweg, toen ze plotseling moesten vertrekken. Het waren zogenaamde noodrantsoenen. Een activiteit van de Hollandse militairen die voor de oorlog in het Patronaat ingekwartierd waren, was het in de winter kapot kappen van het ijs in het kanaal zodat de scheepvaart door kon gaan.

Omdat vader als vertegenwoordiger in dienst was bij de firma Slaats, kwam hij bij veel bakkers en molenaars, zodat er altijd voldoende eten was voor ons grote gezin. Niemand van ons gezin of van vrienden en bekenden is tijdens de oorlog omgekomen of gewond geraakt, omdat het in Aarle-Rixtel relatief veilig was. Bang ben ik nooit geweest, omdat ons gezin binnen bleef als vliegtuigen overvlogen, terwijl veel buurtbewoners met hun kinderen wel buiten stonden. In de scholen merkte je er weinig van dat er oorlog was. Veel kinderen hadden er nauwelijks erg in. In het klooster aan de Bosscheweg zaten Russische krijgsgevangenen waar de jeugd af en toe een kijkje ging nemen, omdat men dat interessant vond.

Bij ons zijn nooit onderduikers in huis geweest en we wisten ook niet waar deze verscholen waren, omdat

alles in het geheim moest gebeuren. Toen Aarle-Rixtel in september 1944 werd bevrijd, was het hele dorp in feeststemming en konden ook de Joden, die zaten ondergedoken op verschillende geheime adressen, weer tevoorschijn komen. Kort vóór de bevrijding werden alle mannen door de Duitsers opgeroepen om schuttersputjes te maken van waaruit zij de Engelsen konden beschieten. Maar niemand wilde dit doen en iedereen verborg zich, onder andere in de korenvelden. Toen de bevrijders in Son waren geland, zijn de Duitse militairen vertrokken richting de Peel.

Dit zijn zomaar enkele herinneringen uit mijn jeugd tijdens de oorlog en bevrijding.

Ton Swinkels met een bevrijder

Engelse bevrijders bij Harrie Peters op de Hazeldonk

Pieter Swinkels fungeerde als tolk

Bevrijdingsrevue

In de Dreef werd een grote bevrijdingsrevue opgevoerd waaraan zo'n 130 deelnemers meewerkten. De revue werd een enorm succes en kreeg een vervolg met drie optredens in het toenmalige Speelhuis in Helmond. Op deze pagina een foto-impressie van verschillende acts.

Stamp: geen petazzie maar een postzegel

Indische sentimenten: 'Sarina, het kind uit de dessa' (Henk van Gerwen en Karel van Roij)

De jaren vijftig: 'Er hangt een paardenhoofdstel aan de muur' (Lea van Roij en Theo van Wetten)

Rock and roll: de opkomst van de jongerencultuur (Willy Otten)

Flower Power: veel 'Love' en 'Peace'

'Vrouwen, vrouwen, vrouwen!', vrouwenemancipatie

De afsluiting met 'Alle Menschen werden Brüder'

Aarlese verzetsmensen en bonkaarten

Henk van Beek

Net als in veel andere plaatsen waren ook Aarlese mensen actief binnen het verzet tegen de Duitse bezetting. Het waren meestal beslist geen avonturiers of sensatiezoekers. Het waren veelal onopvallende burgers die zich bij het ondergrondse verzet aansloten.

Eén van deze mensen was Jan van de Ven. Hij was getrouwd met Tonny Martens. Ze woonden destijds met hun gezin midden in de Dorpsstraat. Later zijn ze verhuisd naar het Terlingenplein. Jan was in zijn jonge jaren een verdienstelijk keeper bij het eerste van ASV. Daarnaast had Jan een grote passie voor tuinieren. 'Den hof' van Jan zag er altijd onberispelijk uit en leverde een hoge kwaliteit aan groenten en bloeiende planten. Hij was opvallend rustig van aard, ja zelfs een ingetogen persoon. Van hem zou je dan ook niet zo gauw verwachten dat hij aan het verzet zou deelnemen. Maar uit de verklaring die begin jaren tachtig van de vorige eeuw door Jan is opge-

Trouwfoto van Jan en Tonny v.d. Ven - Martens, met wederzijdse ouders

tekend blijkt dat dat wel degelijk het geval was. In deze verklaring geeft hij aan dat hij gedurende eerste maanden van 1944 is ondergedoken geweest in Zijtaart en later in de Trentstraat in Beek en Donk.

Onder leiding van Noud van den Bogaard werd er samen met Theo van den Bogaard en enkele Beek en Donkenaren het plan gesmeed om benzine te ontfreemden op Vliegveld Volkel, dat toen in handen was van de Duitsers. Dat gebeurde meer dan één keer. In het donker werden benzine en zelfs wapens weggenomen. Jan haalde de benzine uit ondergrondse tanks en hevelde die over in vaten van 200 liter. Deze vaten werden vervolgens handmatig buiten het terrein van het vliegveld gerold en vervolgens op de brandweerwagons van de gemeente Beek en Donk weggevoerd. Deze brandweerwagons stonden gestald aan de Brugstraat in Beek en Donk bij Frans van Balkom. Ook Frans zat in het verzet.

Behalve benzine werden dus ook wapens meegevoerd. Deze lagen opgeslagen in betonnen bergplaatsen met een houten bovenkant. Tijdens deze acties liepen er twee Duitse wachters te patrouilleren, die elkaar om de zoveel tijd bij enkele grote loodsen troffen. Als zij uit beeld waren en bezig waren met hun ronde wachtlopen, werden de benzine en de wapens uit de opslagplaatsen gesmokkeld en over een weiland naar de geparkeerde

brandweerwagons overgebracht. De vaten met benzine werden met de hand over het terrein gerold. De brandweerwagons stonden een paar honderd meter verder verdeckt opgesteld op een smalle zandweg. De benzine was onder meer bestemd voor de auto's van huisartsen en andere hulpverleners. De wapens die uit Volkel werden meegesmokkeld werden ondergebracht in een speciaal hiertoe gebouwde ondergrondse kelder achter het kasteel van baron De Smet in Deurne. Deze baron vervulde een leidinggevende functie binnen het verzet. De kelder was aangelegd door onder andere Gijs van Wetten en Marinus Vogels.

Ook heeft Jan verscheidene malen gewapend op wacht gestaan in Deurne, bij de zogenoemde 'crisis'-hoeve, waar baron de Smed met andere verzetsmensen vergaderde om verdere plannen te smeden. Ook Noud en Theo van den Bogaard vervulden deze taak. Wat er in die boerderij gebeurde wist Jan niet, maar de opdracht was Duitsers neer te schieten wanneer deze naderden. Uit het voorgaande blijkt dat Jan, net als zijn toenmalige maten, zich tijdens de oorlog op een zeer verdienstelijke wijze heeft ingezet voor zijn medemensen.

Bonkaarten

Vlak voor en tijdens de bezetting werden distributiestamkaarten uitgebracht. De eerste distributiestamkaart werd vlak voor het uitbreken van de Twee-

de Wereldoorlog in Nederland ingevoerd. De kaart uitwisselen met anderen was verboden. De tweede distributiestamkaart werd door de Duitse bezetter ingevoerd om de duizenden onderduikers van voedsel af te snijden. Voor het aanvragen van een tweede kaart was namelijk een persoonsbewijs nodig. Onderduikers hadden die wel, maar zouden meteen worden opgepakt als ze zich met hun eigen persoonsbewijs zouden melden voor het aanvragen van de tweede stamkaart. Het was voor hen dus niet mogelijk om in bezit te komen van een tweede kaart, en wie geen stamkaart had, kon geen bonnen krijgen om voedsel en andere goederen kopen. Was het persoonsbewijs wel in orde, dan werd er op het persoonsbewijs en de stamkaart een controlezegel geplakt. Zonder persoonsbewijs dus geen stamkaart. Zonder stamkaart geen voedselbonnen. Deze maatregel heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat de verzetsgroeperingen overgingen tot het overvallen van de kantoren waar de bonnen werden bewaard, de distributiekantoren. De aldus verkregen bonnen werden verdeeld onder personen die onderduikers hadden, zodat men alsnog extra voedsel voor de onderduikers kon kopen.

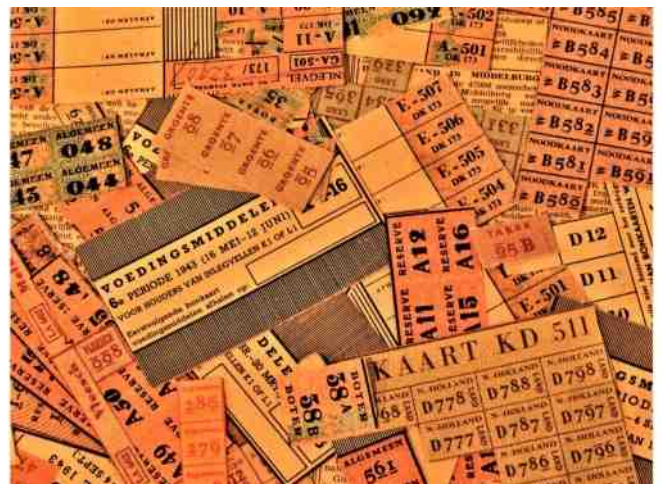
Verzetshedenkingskruis van Noud van den Bogaard

In Aarle-Rixtel werden ook illegaal distributiestamkaarten verdeeld. Dat gebeurde met name bij gezinnen die onderdak verschaften aan onderduikers. Een van de mensen die voor de verspreiding van

deze distributiestamkaarten verantwoordelijk was, was Noud van de Bogaard. Deze kaarten werden door de toenmalig assistent van Dokter Dijkman bij de Utrechtse ondergrondse opgehaald en naar Aarle-Rixtel gebracht. Dokter Dijkman, die onder meer als informant voor de ondergrondse fungeerde, droeg deze distributiestamkaarten weer over aan Noud van den Bogaard, die er op zijn beurt voor zorgde dat de kaarten op de juiste bestemmingen werden bezorgd.

Distributiekaart

Distributiebonnen

Erkenning

De mensen die onbaatzuchtig en met veel risico's actief zijn geweest in het verzet, zoals Jan van de Ven, Noud, Harrie en Theo van den Bogaard, Gijs van Wetten en Marinus Vogels, zijn nooit op de voorgrond getreden. Eerst in de jaren 80 van de vorige eeuw is er o.a. via de stichting 1940-1945 meer aandacht voor deze mensen gekomen. Bij Koninklijk Besluit op 19 december 1980 werd het Verzetsherdenkingskruis ingesteld ter gelegenheid van de

35ste herdenking van de bevrijding. Deze onderscheiding is bestemd voor deelnemers aan het verzet tegen de bezetters van Nederlands grondgebied in de Tweede Wereldoorlog.

Verschillende mensen die in het verzet zaten, hebben deze onderscheiding gekregen, onder wie Noud van den Bogaard voor zijn inzet in het verzet.

Gliders

Bij de luchtlandingen in Son werden ook zogenaamde gliders gebruikt. Ze waren grotendeels van licht hout gemaakt en hadden alleen de meest noodzakelijke instrumenten aan boord. Ze waren voor eenmalig gebruik bedoeld, want de landing was vaak ruw en weer wegvliegen konden ze niet.

Vrijwel alle gliders zijn bij de operaties uiteindelijk verloren gegaan. Het sloopmateriaal kreeg al snel een nieuwe bestemming. Ook in Aarle-Rixtel. Willem van de Kerkhof gebruikte de dunne houten tussenwandjes. Hij zaagde de dunne houten platen in kleine rechthoekige delen en belegde hiermee de vloer van de huiskamer aan de Klokstraat. Deze vloer ligt er nog steeds. In ons heemhuis is een aantal van deze houten plaatjes te bewonderen.

Interieur van een glider

In memoriam Johan Roijackers

Onlangs is Johan Roijackers overleden. Johan woonde al jaren in Leusden, alwaar hij een boekwinkel had. Hij was een broer van de ons bekende Isidoor en Nol Roijackers. Johan was medeoprichter van onze Heemkundekring en was in zijn jonge tijd o.a. ook oprichter en lid van de toenmalige jongerenvereniging, waarvan hij ook enige tijd secretaris was. Het lezen van de door hem opgetekende notulen is een waar genot. Johan was ook oprichter van de Aarlese Jongerenpartij, die in de jaren 50 was vertegenwoordigd in de Aarlese gemeenteraad. Johan is 92 jaar geworden.

Tekst van Johan Roijackers

Indien onbestelbaar: Dorpstraat 30G, 5735 EE Aarle - Rixtel

Heemkundekring Barthold van Heessel

De kring is opgericht in 1952 en stelt zich ten doel het bevorderen in brede kring van de belangstelling voor en de kennis van eigen streek, volk en gebruiken en van heemkundig waardevolle overblijfselen uit vroeger tijden. Om dit doel te realiseren kent de

heemkundekring de volgende werkgroepen:

monumenteneducatie	dorpswandelingen
lezingen/cursussen	genealogie
fotowerkgroep	bibliotheek/archief
redactieraad Het Hagelkruis	

Heemhuis Barthold van Heessel

Ons heemhuis bevindt zich aan de Kouwenberg 37. Het voorhuis kan men gratis bezoeken. In 'de goei kamer' staat de koffie of thee voor u klaar. Ook hebben we een gezellig buitenterras. Het museumgedeelte omvat collecties met verschillende thema's, die elkaar periodiek afwisselen.

Openingstijden

zondagmiddag: 14:00 -17:00 uur

woensdag: 9:30 - 12:00 uur, 14:00 - 17:00 uur, 19:30 - 22:00 uur

Let op: in juli en augustus is het heemhuis niet open op de woensdagavond.